

11-13 Mayıs 2015, Poster Bildiri

PS014

ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK İSTİSMAR VE İHMALİ KONUSUNDA BİLGİ VE RİSK TANIMA DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİ

Habibe DİLSİZ¹, Duyan MAĞDEN²

¹ Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Gelişimcisi ve Eğitim Psikolojisi Uzmanı

² Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü Emekli Öğretim Üyesi

ÖZET

AMAÇ: Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin saptanmasıdır.

GEREÇ VE YÖNTEM: Bu araştırma genel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Ankara İli Mamak İlçesi'ndeki iki ilköğretim okulunda çalışan 38 öğretmen oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında; alanyazın taraması sonucu elde edilen bilgiler ve klinik deneyim ile birlikte Uysal ve Erefe (1999) tarafından hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amacı ile geliştirilmiş olan ölçek maddelerinden yararlanılarak oluşturulan likert tipi bir anket kullanılmıştır.

BULGULAR VE SONUÇ: Anket genelinde, öğretmenlerin hepsinin birden doğru olarak işaretlemiş oldukları tek bir madde bile yoktur. On madde ise hiçbir öğretmen tarafından doğru olarak işaretlenememiştir. Çalışmamıza katılan öğretmenlerin tümü çocuğa cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin çoğu (%81.6) çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitim almak istemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk istismarı, çocuk ihmali, öğretmen, bilgi düzeyi, risk tanıma düzeyi.

GİRİŞ

Çocuk istismar ve ihmali, birey olarak çocuğu etkilerken, çocuğun da içinde yer aldığı toplumun en küçük birimi olan aileyi de etkileyen, kimi zaman aile bütünlüğünün bozulması gibi geri dönüşümü oldukça zor olan olumsuz etkilere neden olan bir toplum sağlığı sorunu olarak nitelendirilebilir.

Çocuk istismarı ve ihmali, anababa ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Oral ve ark., 2001). Dünya Sağlık Örgütü, 1999 yılında çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muameleyi; “Sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumda çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve/veya emosyonel kötü davranışı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar” olarak tanımlamıştır (Runyan ve ark., 2002). Türk Ceza Kanunu Madde 279’da “Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” ifadesi yer almaktadır (Yurtcan, 2006). Öğretmenlerin de diğer kamu görevlileri gibi çocuk istismarı konusunda yasal sorumlulukları ve bildirim zorunlulukları bulunmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre dünyada 1-14 yaş grubundaki 40 milyon çocuk istismar veya ihmale uğramakta, tıbbi ve sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır (Johnson, 1996). ABD’de 1993’te yapılan çocuk istismar ve ihmali tespit eden epidemiyolojik bir çalışma, çocukların yaklaşık %1’inin istismar, %1.5’inin ihmale uğradığını (Dubowitz, 2002; Tercier, 1998) ortaya koymakta; yine ABD’de 1998 yılı için Sağlık ve İnsani Hizmetler Bölümü tarafından çocuk koruma hizmetlerinin verileri kullanılarak 2.8 milyon çocuğun istismara maruz kaldığı ifade edilmekte, bunların %23’ünün fiziksel, %54’ünün ihmali, %12’sinin cinsel ve % 6’sının duygusal istismara maruz kaldığı bildirilmektedir (Aktaran: Irmak, 2008).

⁷ * **Sorumlu Yazar:** Habibe Dilsiz, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Cebeci Araştırma ve Uygulama Hastanesi Cebeci- Ankara, 0 312 595 60 00, habibedilsiz@hotmail.com

İstismar ve ihmalin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik incelemelere göre farklı nedenleri bulunmaktadır. Erken yaşta anababa olmak, alkol alışkanlığı, tek ebeveynlik, sık aralıklarla çocuk sahibi olma, eşler arası uyumsuzluk, sosyal destekten yoksun olma, annede postpartum depresyon olması, anababaların çocukluklarında şiddete maruz kalmış olmaları ve parçalanmış aile yapısı çocukların ihmal ve istismarını artıran faktörler olarak görülmektedir. Çocuk istismar ve ihmaliinde çocuğun kişilik yapısı ve bireysel özellikleri kadar anne babaların çocuklarını nasıl algıladıkları da önem taşımaktadır. Çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum ağırlığı, doğum sırası, bedensel veya zihinsel bir engelinin olup olmaması, gayri meşruluk gibi özellikleri istismar ve ihmalde etkili olabilmektedir. Ayrıca huysuz, sürekli ağlayan, yeme, uyuma sorunu olan ve anababalarıyla kolay ilişki geliştirmeye uygun olmayan zor mizaca sahip olan çocukların da daha fazla ihmal ve istismar edildiği belirtilmektedir. Çocuğun yaşı ne kadar küçükse istismar olasılığı o kadar fazladır. Yapılan araştırmalar, bildirilen tüm istismar olgularının üçte birinin altı ayın altındaki, üçte birinin 6 ay- 3 yaş arasındaki, üçte birinin ise 3 yaşın üstündeki çocuklar olduğunu ortaya çıkartmıştır. İstismara uğrama olasılığı 12 yaştan sonra belirgin bir şekilde azalmaktadır.% 52'ye % 48 gibi bir oranla, kız çocukların erkek çocuklara göre istismara daha fazla maruz kaldığı da yapılan araştırmalar sonucunda aradaki cinsiyet farkının olgunun gerçekleşmesindeki etkisini ortaya çıkartmıştır (Polat, 1997b).

Hıdıroğlu, Topuzoğlu ve Karavuş (2006) tarafından 146 kadın örneklem üzerinde İstanbul'da yapılan bir çalışmada, katılımcıların % 40.4'ü kocaları tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ve % 76.7'si de kendilerinin de çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED)'nin bir çalışmasında, dayak yediği için kadın sığınma evine gelen kadınların % 82.2 'sinin çocuklarını dövdüğü görülmüştür (Polat, 1997a). Araştırmaların da kanıtladığı gibi tam bir fiziksel istismar siklusu gündeme gelmektedir. Bu anlamda çocuk; anabasından model aldığı davranışı uygun, geçerli bir davranış paterni olarak algılayarak kendinden küçüklere ve yaşlılarına şiddet uygulamakta ve bunu kişilik özelliği olarak kendi çocuklarına genetik miras olarak aktarmak üzere içselleştirmektedir.

Çocuğa yöneltilen cinsel istismar, aile içi ve aile dışı olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi; istismarın sürekliliğine, çocuğun yaşına, istismar edenin çocuğa olan yakınlığına, bağlılık derecesine ve aradaki yaş farkına, fiziksel zorlama-şiddet içermesine ve istismar davranışının derecesine bağlı olarak değişmektedir. Aile içi cinsel istismar, yapısı gereği aile içinde saklanmakta, toplumsal olarak kabul edilmemekte ve duygusal olarak da en yoğun etkiyi doğurabilmektedir. Emslie ve Rosenfeld (1986)' in ensest olgular üzerinde yapmış oldukları bir çalışmaya göre, üst-orta sınıfta en çok kardeşler arası, alt sınıfta ise daha çok baba-kız arası ensest ilişkiye rastlanmaktadır. Anne-erkek çocuk, anne-kız, baba-oğul ensesti ise çok az görülmektedir. Bu tür cinsel ilişkiler çocuk için çok travmatiktir ve çocukta ağır sosyal ve psikopatolojik izler bırakmaktadır. Bu tip olaylarla karşı karşıya kalmış çocuklarda çoğunlukla esas problemin ne olduğu anlaşılammakta, bir davranış bozukluğu ya da mental bir bozuklukla maskelenmiş olarak görünmektedir. Emslie ve Rosenfeld psikiyatrik bozuklukları olan yetişkin kadınların % 38'inin çocukluklarında cinsel istismara uğramış olduklarını belirtmişlerdir (Leventhal,1988; akt: Polat, 2007).

Cinsel istismarın çocukta zedelenmiş cinsellik, ihanet, acizlik, damgalanma gibi dört önemli etkisi olduğu ve cinsel istismarın tüm etkilerinin damgalanma duygusuyla birleştiği durumlarda ise, çocukta büyük bir soyutlanma duygusu hata kimi zaman

mağdur olmasına rağmen toplum tarafından dışlanması ve damgalanması da söz konusu olabilmektedir (Roberts ve Infirmiry 1999; Günçe, 1991; akt: Ünal, 2008).

Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda ise; enüresis, enkopresis, iştahsızlık, yalan söyleme, hırsızlık, bağımlılık, başarısızlık, duygusal açıdan tutarsızlık, uyumsuzluk, organik nedeni olmayan büyüme geriliği, depresyon, güvensizlik, içe dönüklük, intihar, saldırganlık, olumsuz benlik kavramı ve düşük benlik saygısı görülebilmektedir (Roberts ve Infirmiry, 1999; Günçe, 1991, akt: Ünal, 2008).

Çocuk istismarına yol açabilecek cezalandırma yöntemlerinin çocuk istismarı için risk faktörlerini taşıyan aileler ve toplumlarda daha çok kullanıldığı saptanmıştır. Özellikle sosyo-ekonomik durumun yetersizliği, aile içi sorunlar, çocuklarına karşı çok eleştirici ve katı aile yapısı, anne-babanın emosyonel bozukluğu, kalabalık aileler, sosyal destekten yoksun aileler, eğitim eksikliği, aile içi şiddetin varlığı, toplumda çocuğun değerinin düşük olması, çocuğu koruyan yasa ve kurumların yetersizliği gibi koşullarda çocuk istismarına kayan cezalandırma yöntemlerinin daha sık kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca çocukluklarında istismara uğramış anne-babaların kendi çocuklarına karşı daha örseleyici disiplin yöntemlerini kullandığı gösterilmiştir (Şimşek, Ulukol ve Bingöler, 2004).

Yapılan çalışmalar; Amerikalı ailelerin % 90'ından fazlasının popoya şaplak atma gibi bir fiziksel cezalandırma yöntemini disiplin yöntemi olarak kullandığını, Romanya'da anne-babaların % 84'ünün dayağı normal bir eğitim yöntemi kabul ettikleri ve % 96'sının ise zararlı bulmadıklarını göstermiştir. Hindistan'da yapılan bir araştırmada; annelerin % 50'sinin ağır sözel cezalandırmayı, % 42'sinin ise ciddi fiziksel cezalandırmayı kullandıkları gösterilmiştir. Kuveyt'li ailelerin de % 86'sının disiplin amacıyla fiziksel cezalandırma yöntemlerini kullandıkları gösterilmiştir. Bu ailelerin çoğu çocukları önemli bir suç işlediğinde yaralanma oluşturacak şekilde dövüklerini, bir kısım aileler ise yakma ve karanlık bir odaya kilitleme gibi yöntemleri kullandıklarını belirtmişlerdir (Aktaran: Şimşek ve ark., 2004). Barbados'ta çocuk fiziksel istismarı ile ilgili yapılan bir çalışmada anne-babaların %70'i genellikle çocuklarına dayak atıklarını, bunların da %76'sı çocuklarını kemer ya da benzeri bir aletle dövüklerini söylemişlerdir (Polat, 2007).

Türkiye'de çocuğa uygulanan disiplin yöntemleri ve çocuk istismarı konusunda yapılmış çalışmalar çok yetersiz olmakla beraber, kullanılan disiplin yöntemleri arasında özellikle fiziksel şiddet içeren davranışların yaygın olduğu bilinmektedir. SİAR tarafından 1985'te yapılan bir araştırmada, toplumumuzda her iki kişiden birinin çocukların dövülmesinden yana olduğu belirtilmiştir. Toplumumuzun % 42'si terbiye için çocuğa ceza verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu cezaların başında en fazla % 68'lik oranla “Çocuğa Dayak Atmak” gelmektedir (Polat,1997b).

Bilir ve arkadaşları (1986) tarafından 4-12 yaşları arasında olan, sekiz farklı ilde yaşayan toplam 16100 çocukta fiziksel istismarın sıklığını saptamak amacıyla yapılan bir çalışmada; kız çocuklarında % 34.6, erkeklerde ise % 32.5 oranında fiziksel istismar saptanmıştır. Ülkemizde ve dünyada çocuk istismarı ve ihmali sıklığının kayıt altına alınan ve resmi mercilere yansıyan olgulardan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. Yazılı ve görsel basında çocuk istismar ve ihmali ile ilgili yansıyan haberlerin de etkisiyle son

birkaç yıldır konu üzerine dikkatler çekilmeye başlanmış ancak genellikle alanda sorunun tıbbi, hukuki ve sosyal hizmet boyutu üzerinde yoğunlaşmış, daha önce de belirtildiği gibi özellikle çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi ve erken tespitinde öğretmenlerin etkinlik düzeyleri göz ardı edilmiştir. Alanda öğretmenler ile ilgili yapılmış olan araştırma sayısının yetersiz olması, öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesi ve rehabilitasyonundaki önemlerinin yeterince anlaşılmasına neden olmaktadır. Oysa kimi zaman istismarın aile bireylerince yapıldığı da göz önüne alındığında [aile içi ve aile dışı olarak iki boyutta ele alınan cinsel istismarın aile içi boyutunda çocukların maruz kaldığı cinsel olayların % 80'inin akraba, komşu, arkadaş gibi çocuğun önceden tanıdığı kişiler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Kozcu, 1991)] çocuğun anababasından sonra birinci dereceden yaşam alanına giren öğretmenler, gözlemleri ile istismar ve ihmal açısından risk altında olan ve istismar ve ihmale uğrayan çocukları tespit etme ve ilgili mercilere bildirmede, dolayısıyla da erken tanı koymaya yardımcı olmada, ayrıca çocukların tedavi ve rehabilitasyon sürecine verecekleri işbirlikçi, aktif ve destekleyici katılımla da çocukların tedavi ve rehabilitasyon sürecinde de bir o kadar etkin rol oynayabilirler. Öğretmenler, çocuğun evden sonra en çok vakit geçirdiği mekanlar olan okullarda, çocuktaki davranışsal değişimleri gözlemlene, çocuk istismarı ve ihmali ve risk potansiyelini tanıma, önleme ve bildirme konularında yaşamsal nitelik taşıyan kilit bir konumdadırlar.

Öğretmenler, çocukları yaşlarıyla bir arada gördükleri için aradaki farkı daha iyi algılayabilirler. Örneğin; deneyimli ve çocuk istismarı konusunda bilgili bir öğretmen, öğrencisinin yüzünde ya da vücudunda gördüğü yara, bere ile ilgilenip başına ne geldiğini araştırabilir; davranışlarındaki içe kapanma, mutsuz, keyifsiz görünme, dikkatini toplayamama, okul başarısında düşme, hırçınlık, saldırganlık vb. değişiklikleri gözleyebilir. Herhangi bir sorunla karşılaşan öğretmen, öğrencisinin kendisiyle konuşması için uygun ortamı yaratabilir. Böylece öğrenciye yararlı olabilecek çözümler üretilmesine katkıda bulunabilir (Şahin ve Beyazova, 2001).

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali açısından tüm bu fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin saptanmasıdır.

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin saptanması amacıyla yapılan bu araştırma genel tarama modelindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ankara İli Mamak İlçesi'ndeki iki ilköğretim okulunda birinci kademedeki çalışmakta olan 38 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin belirlenmesinde gönüllülük ilkesi esas alınmış ve çalışmaya katılmak istemeyen öğretmenler araştırma dışında tutulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından oluşturulan anket ve demografik bilgi formu kullanılarak toplanmıştır. Anket oluşturulmadan önce çocuk istismar ve ihmali ile ilgili alanyazından elde edilen bilgiler, araştırmacıların klinik deneyimleri ile birlikte, Uysal ve Erefe (1999) tarafından hemşire ve ebelerin çocuk istismar ve ihmali ile ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek için geliştirilmiş olan ölçek maddelerinden yararlanılarak (yazarların izinleri ile) bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra alanla ilgili çalışmakta olan adli tıp, halk sağlığı ve çocuk gelişimi alanında profesör olan üç öğretim üyesinden de uzman görüşü alınarak önerilen değişiklikler yapılmıştır. Arkasından bir de istatistik uzmanı görüşü alınmış ve anket son olarak Ön Uygulama Formu haline dönüştürülmüştür. Anket küçük bir grup öğretmen üzerinde sınanmış ve son şekli verilmiştir. Ankette; ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar, istismar ve ihmalde risk tanıma ve çocukların davranışsal belirtileri ile ilgili 13’ü tersten kodlanan, seçenekleri “tamamen katılıyorum”dan “hiç katılmıyorum”a doğru giden beşli likert tip niteliğinde toplam 53 madde yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma için kullanılan anketin ilk sayfasında araştırmanın amacı yazılı olarak kısaca belirtilmiş; katılımcı anketi doldurmaya başlamadan önce maddelerin tahmin edilerek ya da akıl yürütülerek yanıtlanmasının sağlıklı veriye ulaşmaya engel olacağı bir kez daha sözel olarak vurgulanmış, öğretmenlerden gerçek bilgi düzeylerini yansıtmaya çalışmaları ve anketlere isim yazmamaları istenmiştir. Öğretmenlere bu çalışmada gönüllülük esasının temel olduğu vurgulandıktan sonra, kabul edenlere anket verilmiştir. Öğretmenler ders saatlerinin sonunda anketi yalnızken doldurmuşlar ve teslim etmişlerdir.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS for Windows 20.0 paket programı kullanılmış, elde edilen değerler frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Demografik bilgi formu'nda yer alan bağımsız değişkenlerin frekans ve yüzdeleri

Bağımsız Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)	Toplam Frekans (f)	Toplam Yüzde(%)
Sınıf Öğretmeni	24	63.2	38	100
Alan öğretmeni	14	36.8		
Kadın öğretmen	30	78.9	38	100
Erkek öğretmen	8	21.1		
1-10 yıl arası çalışma süresi olan	18	44.8	38	100
10 yılın üstünde çalışma süresi olan	20	55.2		
Daha önce istismar/ihmal olgusu ile karşılaşan	13	34.2	38	100
Daha önce istismar/ihmal olgusu ile karşılaşmayan	25	65.8		
İstismar/ihmal ile ilgili yasal sorumluluk/zorunlulukları bildiğini düşünen	15	39.5	38	100
İstismar/ihmal ile ilgili yasal sorumluluk/zorunluluklarını bilmediğini düşünen	23	60.5		
İstismar ve ihmale uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bildiğini düşünen	25	65.8	38	100
İstismar ve ihmale uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmediğini düşünen	13	34.2		
İstismar/ihmal konusunda daha önce eğitim almış olan	10	26.3	38	100
İstismar/ihmal konusunda daha önce eğitim almamış olan	28	73.7		
İstismar/ihmal konusunda herhangi bir kaynaktan bilgi edinmiş olan	21	55.3	38	100
İstismar/ihmal konusunda herhangi bir kaynaktan bilgi edinmemiş olan	17	44.7		
İstismar/ihmal konusunda eğitim almak isteyen	31	81.6	38	100
İstismar/ihmal konusunda eğitim almak istemeyen	7	18.4		
Çocuklara cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünen	38	100	38	100
Çocuklara cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünmeyen	0	0		

Tablo 2: Öğretmenlerin çocukların cinsel eğitimi kimin/neyin aracılığı ile alması gerektiğine dair yaptıkları sıralamayı gösteren tablo

	“Çocuk cinsel eğitimi kimden alınmalıdır? (1’den 7’ye kadar sıralayınız.)” sorusuna verilen yanıtlar						
	televizyon	anababa	kitap	öğretmen	arkadaş	internet	diğer
1.sıraya koyan kişi sayısı	1	21	0	12	0	0	4
2. sıraya koyan kişi sayısı	0	10	5	22	1	0	0
3. sıraya koyan kişi sayısı	11	3	15	3	3	1	2
4. sıraya koyan kişi sayısı	9	1	13	0	7	8	0
5. sıraya koyan kişi sayısı	11	1	4	0	11	10	1
6. sıraya koyan kişi sayısı	4	2	1	0	12	18	0
7. sıraya koyan kişi sayısı	2	0	0	1	4	0	31

Tablo 3: Anket maddelerine verilen yanıtların frekans ve yüzdeleri (Boyalı satırlar ilgili maddelerin hiçbir öğretmen tarafından doğru olarak yanıtlanmadığını göstermektedir, (*) işareti konulmuş olan maddeler ise veri girişi sırasında puanlamanın tersten yapıldığı maddeleri ifade etmektedir.)

MADDELER	Tamamen katılıyorrum		Katılıyorrum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Çocukta büyüme ve gelişme geriliğinin olması, çocukta ihmal belirtisi olarak düşünülebilir.	4	11	5	13	8	21	15	39	6	16
2. Çocuğun kötü hijyene sahip olması, çocukta ihmal belirtisi olarak düşünülebilir.	1	3	1	3	2	5	20	53	14	37
3. Çocuğun aşularının yaptırılmaması veya geciktirilmesi ihmal belirtisi olabilir.	0	0	0	0	0	0	19	50	19	50
4. Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi, çocukta ihmal belirtisi olabilir.	1	3	2	5	16	42	14	37	5	13
5. Çocuğun sürekli ve tutarlı bir gözetiminin olmaması ihmal belirtisi olabilir.	0	0	3	8	5	13	17	45	13	34
6. Çocuğun sağlık sorunlarının tedavi edilmemesi ihmal belirtisi olabilir.	0	0	1	3	2	5	14	37	21	55
7. Çocukta yeme bozukluğu, huzursuz uyuma görülmesi ihmal olasılığını akla getirmez. (*)	8	21	9	24	3	8	15	39	3	8
8. Velilerin çocuklarının öğrenim ve genel durumlarının görüşüldüğü toplantılara gelmemesi ihmal akla getirmez. (*)	3	8	6	16	3	8	13	34	13	34
9. Cinsel istismara uğramış çocukta; cinsel bölgede acı, yanma, kaşıntı şişlik oluşabilir.	1	3	1	3	13	34	13	34	10	26
10. Çocuk, fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.	0	0	0	0	8	21	12	32	18	47

MADDELER	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
11. Cinsel istismara uğrayan çocukların önemli bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.	0	0	3	8	7	18	20	53	8	21
12. Cinsel istismara uğramış çocukta, beden eğitimi derslerine katılımda isteksiz davranmak gibi bazı fiziksel etkinliklere girişmede isteksizlik olabilir.	0	0	1	3	12	32	15	39	10	26
13. İstismar ve/veya ihmale uğrayan çocuğun özsaygısında herhangi bir değişiklik olmaz. (*)	1	3	2	5	2	5	9	24	24	63
14. İstismar ve/veya ihmale uğrayan çocuklar hiperaktif davranışlar gösterebilirler.	2	5	9	24	22	58	3	8	2	5
15. İstismar ve/veya ihmale uğramaları, çocukların okul başarılarını etkilemez. (*)	1	3	1	3	0	0	6	16	30	79
16. İstismar ve/veya ihmale uğrayan çocuklar, anababalarından ve diğer yetişkinlerden korkma ve kaçınma gibi davranışlar gösterebilirler.	0	0	0	0	2	5	20	53	16	42
17. İstismar ve/veya ihmale uğrayan çocuklar, ağrı verici uyarılara ve travmalara karşı aşırı tepkilidirler. (*)	6	16	12	32	17	45	3	8	0	0
18. İstismar ve/veya ihmale uğramış çocuklarda intihar girişimleri ile karşılaşılabilir.	0	0	0	0	3	8	20	53	15	39
19. İstismar ve/veya ihmale uğramış çocuklar, göz göze iletişime girmekten sıklıkla kaçınırlar.	0	0	0	0	3	8	22	58	13	34
20. İstismar ve ihmale uğramış çocuklarda/ergenlerde ilaç ve alkol bağımlılığına daha sık rastlanır.	0	0	0	0	10	26	18	47	10	26
21. Çocuğun başına gelen yaralanma, kırık gibi olaylarda, anlatılan yükünün tutarsızlık göstermesi fiziksel istismarı akla getirebilir.	0	0	3	8	12	32	14	37	9	24

MADELER	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
22. Çocukluğunda istismar ve/veya ihmale uğramış olan anababaların çocuklarını istismar ve/veya ihmal etme olasılıkları daha düşüktür. (*)	2	5	6	16	19	50	6	16	5	13
23. Babanın anneye karşı fiziksel şiddette bulunması, çocuğun da fiziksel olarak istismar edildiğini akla getirebilir.	0	0	0	0	8	21	21	55	9	24
24. Ailesinde alkol ve uyuşturucu problemi olan çocuklar, istismar ve/veya ihmal açısından risk altındadırlar.	0	0	0	0	3	8	24	63	11	29
25. Aşırı ısrarcı tutum içinde olan anababalar, çocuklarını daha çok istismar ederler.	0	0	4	11	20	53	9	24	5	13
26. Çocukta zihinsel veya fiziksel engelin ya da davranış problemlerinin olması, istismar ve/veya ihmal riskini artırır.	2	5	3	8	9	24	17	45	7	18
27. Anabanın çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerinin olması, çocuğunu istismar etme riskini artırır.	0	0	2	5	16	42	16	42	4	11
28. Anababanın yaşının çocuk istismar ve/veya ihmaliinde önemi yoktur. (*)	6	16	6	16	9	24	9	24	8	21
29. Doğumlar arası sürenin kısa olması, çocuğun istismar ve/veya ihmale uğramasını etkileyen bir faktördür.	0	0	11	29	15	39	10	26	2	5
30. Anababanın çocuktan sık sık yakınması, istismarı akla getirebilir.	1	3	11	29	13	34	10	26	3	8
31. Bebeklerin istismara uğrama riskleri azdır. (*)	2	5	4	11	10	26	17	45	5	13
32. Çocuğun cinsiyetinin istismar ve/veya ihmal edilmesinde önemi yoktur. (*)	7	18	10	26	3	8	10	26	8	21

MADDELER	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
33. Aşırı hareketli çocuklar, fiziksel istismara daha çok uğrayabilirler.	3	8	11	29	13	34	8	21	2	5
34. Ailedeki çocuk sayısının istismar ve/veya ihmal edilmesinde önemi yoktur. (*)	4	11	7	18	7	18	15	39	5	13
35. Ailenin geniş ya da çekirdek aile oluşunun, çocuğun istismar ve/veya ihmal edilmesinde önemi yoktur. (*)	6	16	8	21	3	8	17	45	4	11
36. Ana ya da babadan birinin olmaması, çocuk istismar ve/veya ihmali için bir risktir.	1	3	0	0	11	29	23	61	3	8
37. Çocuk istismar ve/veya ihmeline üst sosyo-ekonomik düzeylerde rastlanmaz. (*)	1	3	3	8	5	13	20	53	9	24
38. Ailenin gelir düzeyi, çocuk istismar ve/veya ihmalinde önemli bir etkidir.	2	5	14	37	6	16	13	34	3	8
39. Cinsel istismara uğramış çocuk kendisine dokunulmasına olağan dışı tepki gösterebilir.	1	3	3	8	6	16	14	37	14	37
40. Kız çocuklarda, özellikle erkeklerin yanında güvensizlik ve kaygı görülmesi, cinsel istismar belirtisi olabilir.	0	0	2	5	9	24	19	50	8	21
41. Cinsel istismara uğramış çocuk, kendi dünyasına çekilip, diğerlerinden kendini izole eden ve daha önce rastlanmayan davranışlar sergileyebilir.	0	0	0	0	4	11	21	55	13	34
42. Kendisinin, diğer çocukların veya anabasının cinsel organlarına karşı aşırı merak ve ilgi gösterme, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	2	5	7	18	21	55	8	21	0	0
43. Cinsel ilişkiyi taklit etme, yaşından beklenmeyecek cinsel bilgiye veya kelime dağarcığına sahip olma, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	1	3	8	21	15	39	11	29	3	8

MADELER	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
44. Başkalarına yönelik cinsel içerikli saldırgan davranışlarda bulunma, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	1	3	3	8	14	37	15	39	5	13
45. Çocukta mastürbasyon sıklığında artma, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	0	0	9	24	20	53	9	24	0	0
46. Çocuğun beklenen dönemden daha önce mastürbasyona başlaması, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	1	3	7	18	23	61	7	18	0	0
47. Çocukta kakasını tutma davranışı ve sürekli kabızlık şikayetinin olması, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	2	5	8	21	22	58	6	16	0	0
48. Cinsel istismara uğramış her çocuk, yaşadıklarından dolayı mutlaka belirti ortaya koyar. (*)	8	21	15	39	9	24	4	11	2	5
49. Çocuğun eve dönmek istememesi, ev içi istismarı akla getirebilir.	0	0	2	5	8	21	22	58	6	16
50. Çocukta okul başarısında azalma ve derslere karşı ilgisizlik, çocukta istismar belirtisi olabilir.	0	0	4	11	15	39	16	42	3	8
51. Çocukta ders dışı etkinliklere karşı ilgisizlik, okulu terk etme, çocukta istismar belirtisi olabilir.	0	0	9	24	17	45	11	29	1	3
52. Tuvalet eğitimini kazanmış olmasına karşın, çocuğun idrarını veya kakasını kaçırmaya başlaması, çocukta cinsel istismar belirtisi olabilir.	0	0	9	24	17	45	11	29	1	3
53. Çocuğun sorunlarını sıklıkla şiddete başvurarak çözmeye yolunu seçmesi, ev içi fiziksel istismarı akla getirebilir.	0	0	0	0	4	11	24	63	10	26

BULGULARIN YORUMLANMASI VE TARTIŞMA

Araştırmamızın bulguları; öğretmenler ve farklı meslek grupları ile yapılmış olan araştırmalardan ayrılan ve örtüşen sonuçlar ile birlikte araştırmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurularak aşağıda tartışılmıştır:

1) Araştırmamızın çalışma grubunu; 30’u kadın (%78.9), 8’i erkek (%21.1) olmak üzere toplam 38 öğretmen oluşturmaktadır.

2) Çalışma grubunda; 24 sınıf öğretmeni (%63.2), 14 alan öğretmeni (%36.8) vardır. Alan öğretmenlerini; 2 Rehberlik, 1 Teknoloji ve Tasarım, 1 Türkçe, 2 Sosyal Bilgiler, 1 Okul Öncesi, 2 Resim-İş, 2 Beden Eğitimi, 1 Matematik ve 2 İngilizce Öğretmeni oluşturmaktadır.

3) Öğretmenlerin meslekteki çalışma süreleri ise; 1-5 yıl arası 9 kişi (%21.1), 6-10 yıl arası 9 kişi (%23.7), 11-15 yıl arası 16 kişi (%42.1), 16- 20 yıl arası 1 kişi (%2.6), 21 yıl ve üstü 3 kişi (%7.9)’dir. Anket çalışmalarının getirdiği sınırlılıktan dolayı çalışma grubumuzu oluşturan öğretmenlerin meslekteki toplam çalışma sürelerinin çocuk istismar ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeyleri arasındaki ilişkiye istatistiksel olarak bakılamamıştır. Ancak Erol (2007) ’un 140 okul öncesi öğretmeni üzerinde yapmış olduğu araştırmada en fazla beş yıl hizmet süresi olan öğretmenlerin fiziksel istismar belirtilerine ilişkin olan farkındalıklarının diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4) Meslek hayatları boyunca herhangi bir çocuk istismar ve ihmali olgusu ile karşılaşan 13 kişi (%34.2) iken, karşılaşmayan öğretmen sayısı 25 kişi (% 65.8)’dir. Çatık ve Çam’ın (2006) yaptığı araştırmada hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali vakasıyla karşılaşmış olma durumlarına göre, çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamadaki bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Kara (2010)’nın 550 hekim üzerinde yapmış olduğu araştırmada ise; hekimlerin %65, 5’inin meslek hayatları boyunca istismar olgu veya şüphesi ile karşılaştıkları, bu hekimlerin istismar olgu veya şüphesi ile karşılaşmayan hekimlere göre çocuk istismar ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bizim araştırmamızda ise; öğretmenlerin % 34.2’sinin istismar/ihmal olgusu ile karşılaştıkları saptanmış ancak çalışmalarının ortalama puan ortaya koymasının teknik açıdan mümkün olmamasından dolayı olgu ile karşılaşan öğretmenlerin karşılaşmayan öğretmenlere göre çocuk istismarını tanıma ve tespit etme konusundaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olup olmadığına bakılamamıştır.

5) Araştırmamızın sonucuna göre çocuk istismar ve ihmali açısından riskli bir bölgede çalışmalarına karşın çocuk istismar ve ihmaline uğrayan bir çocukla karşılaştıklarında yapılması gereken yasal sorumluluk ve zorunlulukları bildiğini düşünen öğretmenler çalışma grubunun % 39.5 (n= 15) oluştururken bilmediğini düşünen 23 kişi (% 60.5)’dir. Bu sonuç, öğretmenlerin bu konuda bilgiye gereksinimleri olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Tugay (2008)’ın yapmış olduğu bir araştırmada, araştırmaya katılan 400 öğretmenden % 47,5’i istismar ve ihmalin bildirilmesinin zorunluluğu olduğunu belirtirken, % 35,0’ı emin olmadığını, % 19,3’ü de “hayır” yanıtını vermiştir. Kara

(2010)'nın hekimlerle yapmış olduğu araştırmada ise; hekimlerin %65,5'i iş yaşamı boyunca istismar olgu veya şüphesi ile karşılaştıklarını ancak olgu/şüphe ile karşılaşan hekimlerin %58,1'i kurumlarla iletişime geçme ve yasal süreçlerden zorlandıklarını belirtmişler, yine istismar olgusu/şüphesi ile karşılaşan hekimlerin %15,1'i bildirimde bulunmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. En sık bildirimde bulunmama nedeni %78,3 oranla yeterli düzeyde bilgiye sahip olmama olarak ifade edilmektedir.

6) Araştırmamızda, istismar ve ihmale uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bildiğini düşünen öğretmen oranı çalışma grubunun % 65,8 (n=25)'idir. Bu oranın istismar ve ihmal açısından riskli bir bölgede çalışıp da olguyla karşılaşıldığında uygun yaklaşımın bilinmesi beklenen oranın altında olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin 1/3'ünden fazlası (n=13; %34.2) istismar ve ihmale uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmediğini düşünmektedir.

7) Daha önce çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitim alan öğretmen sayısı 10 (%26.3)'dur. Öğretmenlerin % 73.7 (n=28)'si eğitim almadıklarını belirtmiştir. Çatık ve Çam'ın (2006) yaptığı araştırmada hemşire ve ebelerin okul öğrenimleri sırasında çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi alıp almalarına göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamadaki bilgi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada, hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda seminer/konferansa katılma durumlarına göre, bilgi puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erol (2007) 'un yapmış olduğu araştırmada okulöncesi öğretmenlerin % 66,9'u çocuk istismarı konusunda eğitim aldıklarını, % 33,1'i ise bu konuda herhangi bir eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Pala (2011)'nin ilköğretim sınıf öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği ve matematik öğretmenliği bölümlerinde son sınıf öğrencisi olan 171 öğretmen adayı ile yapmış olduğu bir araştırmada, katılımcıların % 91,2'sinin eğitimleri sürecinde çocuk istismar ve ihmali ile ilgili herhangi bir ders almadıkları bildirilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerin % 20,5'inin fiziksel istismarı tanımlama, % 28,1'i cinsel istismarı tanımlama, %16,4'ü duygusal istismarı tanımlama, %18,7'si çocuk ihmali tanımlama konusunda hazırlıksız oldukları bulunmuştur. Bizim çalışmamızda gerek lisans döneminde alınan çocuk istismarı ve ihmali eğitimi gerekse katılınan seminer, kongre, sempozyumlar aynı alt başlık altında incelenmiştir. Bizim araştırmamızda eğitim alan (lisans aşamasında alınan ders, mezuniyet öncesi ve sonrası katılınan seminer, kongre, sempozyumlar ile) öğretmen sayısı 10 (%26,3), eğitim almamış olan öğretmen sayısı ise 28 (% 73,7) olarak saptanmış ancak anket çalışmalarının ortalama puan ortaya koymasının teknik açıdan mümkün olmamasından dolayı eğitim alan öğretmenlerin eğitim almayan öğretmenlere göre çocuk istismarını tanıma ve tespit etme konusundaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark olup olmadığına bakılamamıştır. Kara (2010)'nın 550 hekim üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada ise; çocuk istismar ve ihmali konusunda hekimlerin %37,5'inin mezuniyet öncesinde eğitim aldığı, eğitim alanların %37,4'ünün yeterli olarak değerlendirildiği; % 55,5'nin mezuniyet sonrası eğitim aldığı ancak %52,1'inin almış olduğu eğitimin yeterli olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir. Aynı araştırmada hekimlerin çocuk istismar ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim alanlarda eğitim almayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Tüm bu bulgular, gerek öğretmenlerin gerek de hekimlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda yapılandırılmış eğitim programları ile eğitim almaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

8) Daha önce çocuk istismar ve ihmali konusunda herhangi bir kaynaktan bilgi edinen öğretmen sayısı 21 (%55.3) iken, öğretmenlerin % 44.7’si (n=17) herhangi bir kaynaktan bilgi edinmemiştir. Öğretmenlerden bilgi edindikleri kaynak türünü kitap, dergi, broşür, internet vb. olarak belirtmeleri istenmiş ancak çalışma grubunun genelinde kaynak türü belirtilmemiş olduğu için bu bulgular istatistiksel olarak sunulamamıştır. Erol (2007) ’un 140 okul öncesi öğretmeni üzerinde yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin % 33.6’sı internetten bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin internet vb. kaynaklardan edindikleri bilgilerin doğruluğundan emin olmadan bu bilgileri hayata geçirmemeleri gerektiği konunun hassasiyeti açısından oldukça önemlidir.

9) Araştırmamızın bulguları, öğretmenlerin % 81,6’sının (n=31) çocuk istismar ve ihmali ile ilgili eğitim almak istediğini, 7 öğretmenin (% 18.4) ise eğitim almak istemediğini ortaya koymuştur. Bu oran, Çatık ve Çam’ın (2005) hemşire ve ebelerle yaptığı çalışmada % 89,1 ’dir ve bizim çalışmamızın bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Arıkan ve arkadaşlarının (2000) yaptığı çalışmada ise tam tersi bir sonuç bulunmuştur. Hemşire ve ebelerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları halde sadece %10,3 gibi çok küçük bir bölümü bu konuda eğitime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili yapılan yukarıda adı geçen araştırmalarda, eğitime gereksinim duyan ve duymayan katılımcıların çocuk istismar ve ihmali ile ilgili bilgi puanlarının etkileşimine bakılmamıştır. Bizim araştırmamızda da anket araştırmalarının getirmiş olduğu sınırlılıktan dolayı, öğretmenlerin gelecekte çocuk istismar ve ihmaliyle ilgili eğitim almayı isteyip istememeleri ile çocuk istismar ve ihmali tanıma ve tespit etme konusundaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığına bakılamamıştır.

10) Çalışmamıza katılan öğretmenlerin tamamı çocuğa cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin bu konuda bilinçli olduklarını göstermektedir. 21 öğretmen cinsel eğitimi ilk olarak anababanın vermesi gerektiğini düşünürken, 3 öğretmen alanda eğitimli uzmanın, 1 öğretmen abla ya da ağabeyin, 12 öğretmen ise kendilerinin (öğretmenlerin) bu eğitimi vermesi gereken ilk kişiler olduğunu düşünmektedir. Sadece bir öğretmen cinsel eğitimin öncelikli olarak televizyondan alınması gerektiğini düşünmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Selçuk (1994) tarafından yapılan araştırmada çocuklar için en önemli bilgi kaynağının televizyon olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak televizyonda sağlıklı cinsel bilgilerin verilmediği, televizyon aracılığıyla yalnızca çocukların dikkatinin cinselliğe çekildiği bilinmektedir (Çok, 1999). Çocuğa verilecek cinsel eğitim ile ilgili araştırma yapan akademisyenlere ve ilgili literatüre göre çocuk, cinsel eğitimi; ilk olarak anababasından ve ikinci sırada öğretmenlerinden almalıdır. Bu açıdan araştırmamızın sonucuna göre, öğretmenlerin çocuğa cinsel eğitim vermesi gerektiğini düşündükleri kişiler için yaptıkları sıralamalar bu konuda genel anlamda öğretmenlerin bilinçli olduklarını göstermektedir.

SONUÇ

Yapılan araştırma bulgularına göre; çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin yaklaşık 1/3’ünden fazlası (% 34.2) meslek hayatları boyunca çocuk istismar ve ihmali olgusu ile karşılaşmışlardır. Öğretmenlerin yarısından fazlası (% 60.5) çocuk istismar ve ihmaline uğrayan bir çocukla karşılaştıklarında yapılması gereken yasal sorumluluk ve zorunlulukları bilmediğini, 1/3’ünden fazlası (% 34.2) istismar ve ihmale uğrayan bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin 2/3’ünden fazlası (% 73.7) çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitim almamıştır. Öğretmenlerin neredeyse yarısı (% 44.7) çocuk istismar ve ihmali konusunda herhangi bir kaynaktan bilgi edinmemiştir. Öğretmenlerin çoğu (% 81.6) çocuk istismar ve ihmali

konusunda eğitim almak istemektedir. Çalışmamıza katılan öğretmenlerin tamamı çocuğa cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Anket genelinde, öğretmenlerin hepsinin birden doğru olarak işaretlemiş oldukları tek bir madde bile yoktur. On madde ise hiçbir öğretmen tarafından doğru olarak işaretlenememiştir. Hiçbir öğretmen tarafından doğru olarak işaretlenememiş olan bu maddelerin dördü istismar ve ihmale uğramış olan çocukların davranışsal belirtileri; ikisi istismar ve ihmal ile ilgili olarak öğretmenlerin risk tanıma düzeyleri; ikisi çocuk cinsel istismarı ile ilgili öğretmenlerin bilgi düzeyleri; birisi çocuk fiziksel istismarı ile ilgili öğretmenlerin bilgi düzeyleri; birisi de öğretmenlerin çocuk ihmali konusundaki bilgi düzeyleri ile ilgilidir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmenlerin lisans eğitimlerine çocuk istismar ve ihmali ile ilgili zorunlu dersler konulmalıdır. Bu dersler, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ayrıntılı bilgi alabilecekleri nitelikte olmalı, özellikle istismar ve ihmalde etkin olan toplumsal etmenleri, riskli anababa ve çocuk özelliklerini de içermelidir.
2. Öğretmenlere çocuk istismar ve ihmali ile düzenli olarak seminer, sempozyum ve konferanslar düzenlenmelidir.
3. Öğretmenlere periyodik meslek içi eğitim programları düzenlenmelidir. Düzenlenen bu eğitim programlarının oluşturulacak bir eğitim koordinatörlüğü ile sürekliliğinin ve niteliğinin denetlenmesi sağlanmalıdır.
4. Öğretmenler, çocuk istismar ve ihmali durumlarında yapmaları gereken yasal sorumluluk ve zorunluluklar, istismar ve ihmal durumunda çocuğa uygun yaklaşım ve tutumlar konusunda bilinçlendirilmelidir.
5. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğretmenlerinin bu okullarda daha aktif ve etkin çalışmaları sağlanmalıdır.
6. Çocukların cinsel eğitimi, şansa ve fırsatlara bırakılmaksızın mutlaka planlı bir şekilde okul müfredat programları içine yerleştirilmelidir. Okullarda verilecek cinsel eğitim programları; sağlıklı cinsel gelişim bilgisi vermeyi ve çocukların kendilerini cinsel istismardan koruma yollarını öğretmeyi hedefleyen nitelik ve içerikte olmalıdır.
7. Çocuk istismar ve ihmalinin hukuki, tıbbi, sosyal hizmet ve eğitim boyutlarını konu alan, bilimsel zemini olan nitelikli ve işlevsel araştırmalar yapılmalıdır.
8. Çocuk istismar ve ihmali ile ilgili multidisipliner çalışmaların koordineli bir şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Arıkan, D., Yaman, S. ve Çelebioğlu, S.(2000). Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Hemşirelerin Bilgileri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, (3) 2, 29 -35.
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N.B. ve Güneysu, S. (1986) 4-12 Yaşları Arasında 16-100 Çocukta Örselenme Durumları İle İlgili Bir İnceleme. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 1, 7- 14.
- Bozkurt, G., Çam, O. (2004). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanıma Konusundaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. 14. Ulusal Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kongresi Özet Kitabı, 55-56, 21-24 Nisan 2004, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Çatık, A.E., Çam, O. (2006). Hemşire Ve Ebelerin Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanıma Düzeylerinin Saptanması. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 22 (2), 103-119.
- Çok F. (1999).Türkiye’de Çocuk ve Gençlerin Cinsel Gelişim ve Eğitimlerine Genel Bakış, II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, 4-6 Kasım, A.Ü. ÇOKAUM Yayınları.

- Demirci, N. (2004).Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmal Hakkında Bilgi Düzeylerinin Saptanması. III. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, 29 –30 Nisan 2004. Edirne:Öncü Basımevi, 81 - 82.
- Dubowitz, H. (2002). Preventing child neglect and physical abuse. *Pediatr Rev*, 23, 191-196.
- Erol, D.(2007).Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Hıdıroğlu, S., Topuzoğlu, A., Ay, P. ve Karavuş, M. (2006). Kadın Ve Çocuklara Karşı Fiziksel Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul’da Sağlık Ocağı Tabanlı Bir Çalışma. *New /Yeni Symposium Journal*, 44 (4),196–202.
- İrmak, T.Y.(2008).Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler.Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- İnsan Hakları Derneği (2008). Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Öğretmenler Ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu. Ankara: Berkay Ofset
- Johnson, C. (1996).Abuse and neglect of children. In: Nelson WE, Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM eds. *Textbook of Pediatrics*.15 th ed. Philadelphia: WB Saunders Company.
- Kara, Ö.(2010).Ankara İlinde Görev Yapan Pediatri Asistanları, Uzmanları ve Pratisyen Hekimlerin Çocuk İstismarı ve İhmal Konusunda Bilgi Düzeyleri ve Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Kozcu, Ş. (1991). Çocuk İstismarı ve İhmal. Aile Yazıları. 3. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, 5 (3), 379-390.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ateş, N., Çetin, G., Miral, S., Hancı, H., Erşahin, Y., Tepeli, N., Bulguç, A.G. and Tıraş, B. (2001). Child abuse in Turkey: An Experience in Overcoming Denial and A Description of 50 Cases. *Child Abuse Neglect*, 25 (2), 279-290.
- Pala, B.(2011).Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmal Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Polat, O. (1997a). Çocuk Hakları Raporu. Çocuk Hakları Bülteni. İstanbul: ÇIKORED Yayınları.
- Polat, O. (1997b). Çocuk Hakları Nedir? İstanbul: Analiz Yayınları.
- Polat, O. (2007).Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1 Tanımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Runyan D, Corrine W, Ikeda R, et al.(2002).Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: World report on violence and health. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA.(eds). World Health Organization, Geneva,page.57-86.
- Şahin, F., Beyazova, U. (2001). Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 90-94.
- Şimşek, F., Ulukol, B. ve Bingöler, B. (2004). Çocuk İstismarına Disiplin Penceresinden Bakış. *Adli Bilimler Dergisi / Turkish Journal Of Forensic Sciences*, 3 (1), 47 - 52.
- Tercier, A. (1998). Child abuse. In: Maer JA (ed). *Emergency Medicine* (4th ed). St. Louis: Mosby Press.
- Tugay, D. (2008). Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uysal A., Erefe İ. (1999). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, 22-24 Haziran 1999, Erzurum,383-394. (Poster).
- Ünal F. (2008). Çocuk İstismar ve İhmal. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12) 1, 9-18.
- Yertürk, M. (1995) . Çocuk İstismar ve İhmal Konusunda Hemşirelerin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. Mezuniyet Tezi, İzmir, 1 -26.
- Yurtcan, E.Yeni Türk Ceza Kanunu Ve Yorumu (2006). İkinci Baskı. İstanbul: Kazancı Kitap.